

AIdemoc

Kuinka tekoäly vaikuttaa yhteiskunnalliseen vakauteen?

Anna-Mari Wallenberg
Kognitiotiede, digitaalisten
ihmistieteiden osasto
Helsingin yliopisto

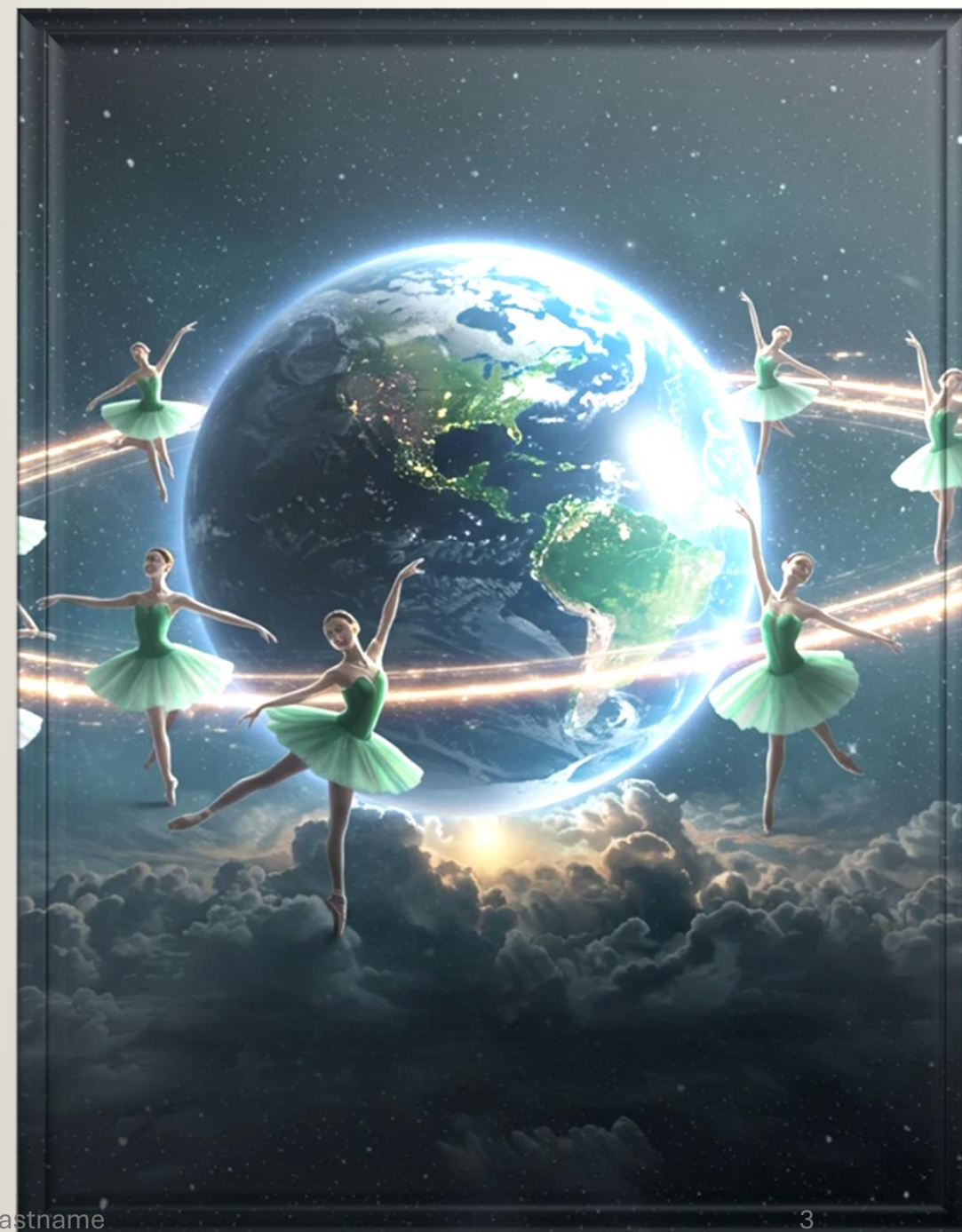
Yhteiskunnallinen vakaus: Tekijät

- **Mekanismit:**
 - mm. yhteenkuuluvuus, yhteistyöhalukkuus, luottamus
- **Edellytykset:**
 - Turvallisuus, luottamus
 - Oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus, osallisuus
 - ...
- **Olennaista:** ei vain teknologia, vaan käyttökonteksti

Yhteiskunnallinen vakaus: Tekoälyn mahdollisuudet

- Al:n avulla voidaan tukea vakautta, jos huomioidaan:
 - Ns. planetaarisesti kestävän kehityksen periaatteet (Gaffney ym., 2025)
 - perusoikeuksien toteutuminen, hyvä hallinto, viranomaisluottamus
 - Osallisuus, yhteisöllisyyden aste, yhteenkuuluvuus jne.
- edellyttää lisäksi: riskien ja uhkien ennaltaehkäisy

Huomioitavaa 1: Teknologiset riippuvuudet

- **AI:** tuotantoketju, omistussuhteet, keskinäisriippuvuudet
- **AI-ratkaisut:** integrointi aiempiin järjestelmiin (infra, tietohallinto, toiminnallinen organisaatio, käyttöliittymät...)
- **Kriittistä:** Julkiset palvelut, viranomaisjärjestelmät (perusoikeudet, luottamus)
- **Huomioitava:** vaikutus riippuvuuksiin
- **Haaste:** Huoltovarmuus, lakisääteisten palveluiden turvaaminen, disruptioherkkyys ja kustannukset

Huomioitavaa 2:

Informaatioympäristön myrkyttyminen

- Lajeja mm.:
 - Disinformaatio, viestinnän vääristäminen (tahallinen)
 - Hallusinointi, muu konelähtöinen misinformaatio (tahaton)
 - AI-lieju (tukahduttaminen)
- Voi mm.:
 - Heikentää vakauden mekanismeja
 - Hidastaa yhteiskunnan kehittämistä (mm. AI-lieju)
 - Lietsoa vastakkainasettelua (mm. poliittinen ja ideologinen disinformaatio)

Kuva: Shutterstock, tekoälygeneroitu

Huomioitavaa 3:

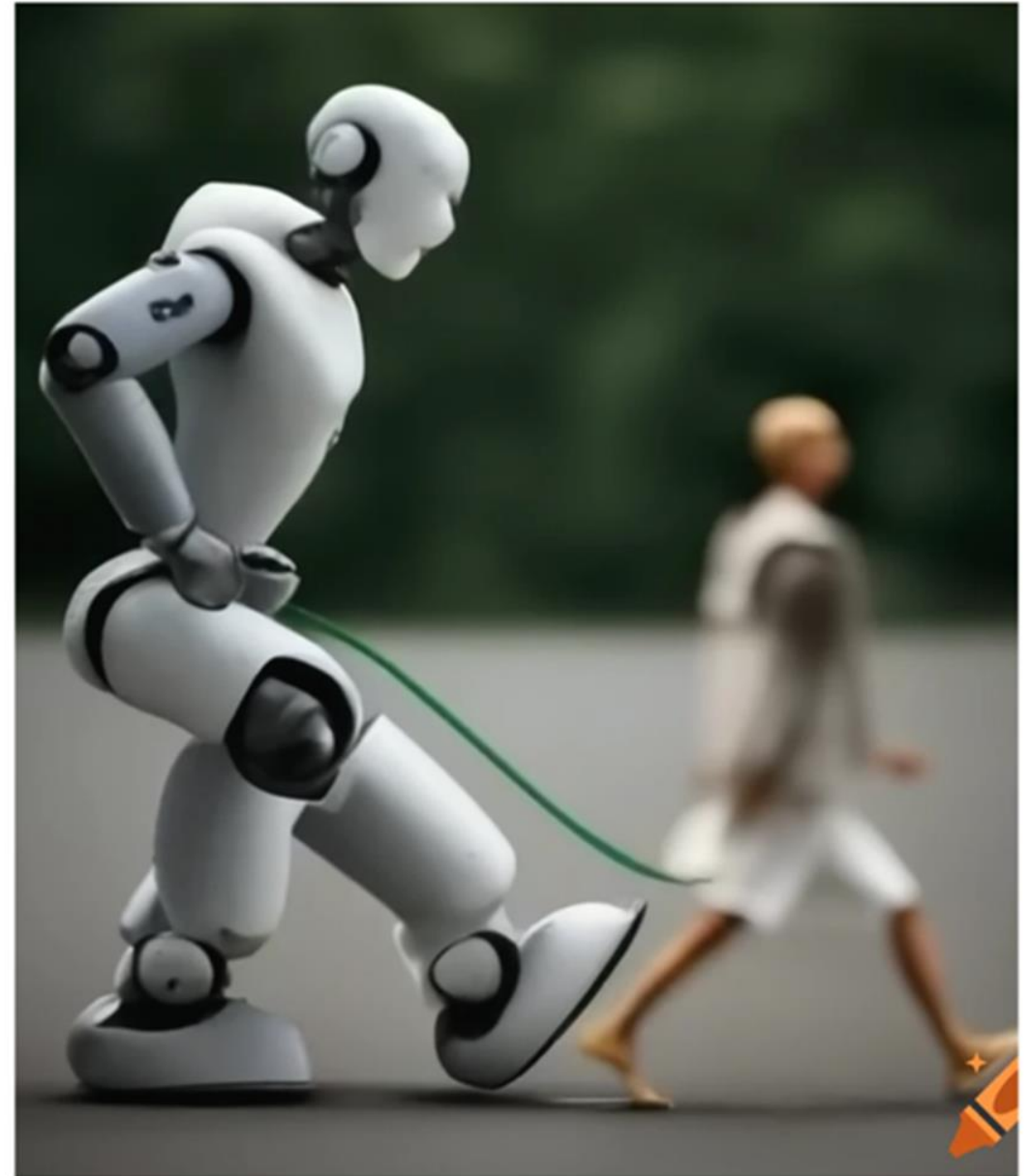
Kognitiiviset tekijät

- Esim. Nature, Science 12/25: chatbottien (LLM) vaikutus ehdokasvalintaan vaaleissa
 - Data: USA, Kanada ja Puola, merkittävä vaikutus
- Tehokkaimpia: asialliset, kohteliaat botit (Hackenburg 2025)
- Kääntöpuoli: kohteliaisuus ja miellyttävyys lisäävät virhe- ja hallusinoititaitumusta (Chen ym., 2025)
 - Eniten virheitä: oikeistomyönteisillä boteilla

Huomioitavaa 3: Kognitiiviset tekijät

- LLM:ien käyttö valintojen tukena yleistyy koko ajan
- Missä määrin ilmiö yleistyy koskemaan kaikkea yhteiskunnallisesti merkittävää valitsemista?
- Kertoo: ihmisen ja koneen välisestä kognitiivisesta vuorovaikutuksesta – ihmisen tulkinta

Huomioitavaa 4:

Ihmisen ja koneen välinen vuorovaikutus

- Ihmisen kognitiiviset tekijät
- Ns. edistyneet käyttäjät
 - Yliluottavat koneiden suorituskykyyn
 - Yliluottavat omaan kykyynsä arvioida koneiden suorituskykyä
- Suurin käyttäjäryhmä (Horowitz ym 2023)

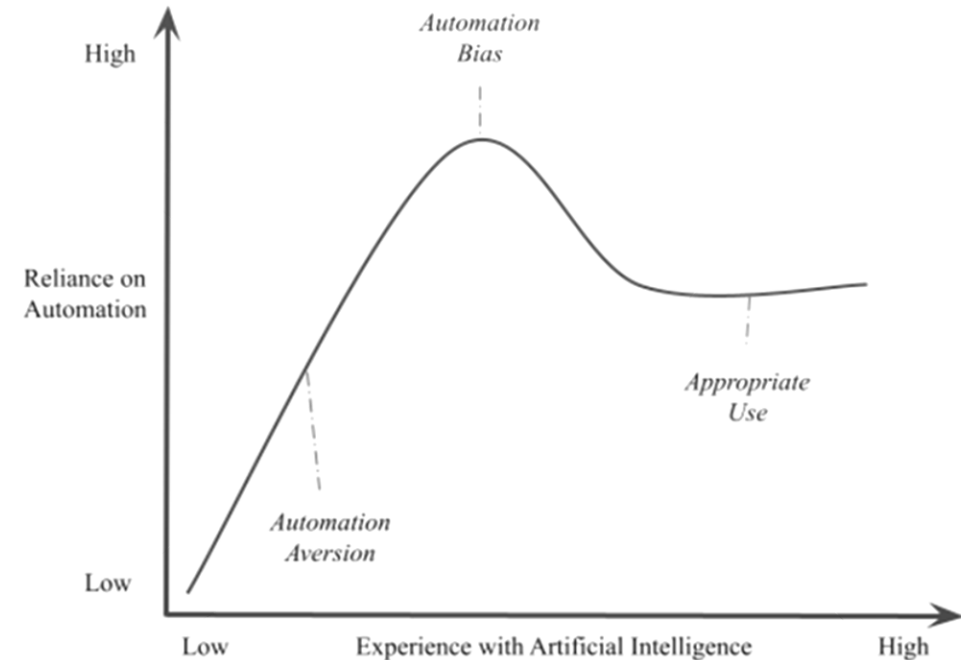

Figure 1: Reliance on automation relative to prior background in AI.

Kiitos.

AIidemoc